

ve af at lave landeveje»; Buhl i 1937: »Denne regering har gennemført en stor anlægsvirksomhed med støtte til mange sider, med store beskæftigelsesforanstaltninger, uden at forøge statens gæld«; detaljer omkring funktionsnærlovgivningen 1938; overvejelser (uden konklusion) om Alsing Andersen var eneansvarlig for cirkulæret af 2.9. 1943, der kom til at koste ham så dyrt; o.m.a..

Særlig omtale fortjener de mange bredt tegnede portrætter af partifæller og modstandere. Langt de fleste giver en god og indtrængende analyse, nogle er ypperlige. Bedre karakteristik af J.C. Christensen mindes jeg ikke at have læst. J.O. Krag brød Gustav Pedersen sig ikke om. Han får hug også når han ikke nævnes ved navn, som når det om arbejdskonflikten 1956 hedder at H.C. Hansen måtte køre den igennem »næsten udelukkende under udfoldelsen af egne kræfter« (Krag var arbejdsminister), og hans dagbog (unægtelig en publikation som ikke vidner om nogen udviklet fornemmelse for takt) latterliggøres som eksempel på hvad det betyder for et gammelt arbejderparti at få som leder en akademiker der er begyndt i toppen. Når Gustav Pedersens lidenskab er vakt lader han den få sit løb, som også i omtalen af P. Munch; men også da er det værd at læse hvad han har på hjerte.

Lys og skygge kastes over billedet af Hans Hedtoft, nok mere skygge end adskillige socialdemokrater (og f.eks. en Svend Thorsen) vilde finde rimeligt. Det er jo, ret beset, en hård dom, når det i en sætning der udgør et afsnit for sig hedder: »Han var taler mere end noget andet«. Der anføres også »mangel på en gennemført stadig sikkerhed« og »vægelsind«, og den velkendte forståelseskluft mellem Hedtoft og Bertel Dahlgaard er det ikke Dahlgaard der får skylden for. Men lys er der også. Så billedet virker troværdigt

som udtryk for én af de opfattelser en topnær socialdemokrat kunde have af Hans Hedtoft.

Billedet af Hedtoft behøver ingen yderligere forklaring. Meget muligt uretfærdigt fristes man til at spørge om det er påvirket af at Hedtoft aldrig tilbød Gustav Pedersen en ministerpost. Han kunde med god grund føle sig fuldt så kvalificeret som nogle af dem der blev kaldet. Selv siger han blot (pp. 250-51): »Vi var nogle stykker, som var for unge til at være i forgrunden i Staunings glansperiode, og som efter den anden verdenskrigs og overgangstidens afslutning var blevet for gamle – og vel også lidt for tilbøjelige til at hævde vor personlige selvstændighed«. I karakteristikken af Hedtoft står der (p. 188), lidt uformidlet: »Det skete også, at Hedtofts begejstring for en partifælle pludselig af en eller anden grund blev kølnet så hurtigt, at det vakte opmærksomhed«. Har Gustav Pedersen blandt andre sig selv i tankerne? Det behøver ikke at være tilfældet.

Festlig var Gustav Pedersen næppe og lyriker slet ikke. Men den bog der er kommet ud af hans skrivelser er interessant læsning, især for den der ved noget i forvejen.

Erik Rasmussen

Knud Fanø, Fr. Rudbeck og Inger Bjørn Svensson: *Det unge grænseværn*. (Andr. Clausens Boghandel, Sønderborg, 1983) 328 s., 150 kr.

I 50-året for Det Unge Grænseværns oprettelse i 1933 er denne nationale organisations tidligste virke nu blevet indgående behandlet i en fornemt udstyret publikation. Resultatet er blevet en meget solid, traditionel foreningshistorie, der er med til at kaste lys over de danske bestræbelser i 1930'erne på at dæmme op for de lokale tyske krav om en grænserevision.

Skabelsen af DUG blev den unge sønderjyde Peter Marcussens livsværk. Under indtryk af den nazistiske magtovertagelse i Tyskland og det forstærkede pres på den dansk-tyske grænse tog han i 1933 initiativet til dannelsen af et fællesråd for alle danske ungdomsorganisationer, som kunne koordinere det nationale arbejde og styrke danskheden i grænselandet.

Den nye organisation med navnet Det Unge Grænseværn kom til at sætte ind på mange felter. Dens aktiviteter spændte lige fra økonomisk støtte til foreninger, kursus- og studiekredsvirksomhed, foredrag, udgivelse af egne publikationer og drift af vandrehjem til organisering af frivillige arbejdslejre. Hertil kom de store nationale manifestationer i 1930'erne i form af de årligt tilbagevendende stævner rundt omkring i Nordslesvig, hvoraf de største kunne samle op til 35-50.000 deltagere. Med hensyn til de sidstnævnte er det dog nok lidt overdrevet, når bogens forfattere mener (s. 43 og 50), at de to store folkemøder i Tønder og Dybbøl i 1933 virkede dæmpende på de lokale tyske angreb på grænsen. De mere spagfærdige toner, som kom til at lyde fra slesvig-holstensk side i den følgende tid skyldtes først og fremmest et tilhold fra rigsregeringen om, at man skulle forholde sig i ro. De store stævnens betydning lå derimod i, som det rigtigt påpeges i bogen, at de styrkede den indre danske front, og at man »viste flaget« i Nordslesvig.

Fra første færd spillede Danmarks tilknytning til Norden en væsentlig rolle for Det Unge Grænseværns virksomhed. Denne nordiske bekendelse blev helt åbenbar, da organisationen kort tid efter den tyske besættelse i 1940 på Peter Marcussens foranledning skiftede navn til Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. Navneskiftet kom som et chok for en meget stor del af medlem-

merne og var på længere sigt med til at svække virksomheden. Det var i erkendelsen heraf, at man i 1954 vendte tilbage til det gamle navn.

Bogens hovedemne er som nævnt DUG's storhedstid fra 1933-1940, mens tiden under besættelsen og efter befrielsen er behandlet mere summarisk. Som så mange andre nationale organisationer gik det medlemsmæssigt støt ned ad bakke for Det Unge Grænseværn i tiden efter 1945, men organisationen lever fortsat om end i en mere beskeden skikkelse.

Som bilag til den velskrevne bog findes fire taler af fremtrædende DUG-repræsentanter i 1930'erne samt en række erindringer fra gamle medlemmer, som fortæller om DUG's virke rundt omkring i landet. Tilsvarende er bogen rigt illustreret. Billedredaktøren fortjener her ros for de meget fyldige billedtekster, som på udmærket måde supplerer den øvrige tekst og giver en lang række personalhistoriske oplysninger.

Henrik Becker-Christensen

Egil Barfod: *Sabotageorganisationen Holger Danske. Opståen og Udvikling.* (Samlerens Forlag. 1983). 87 s.

Det er klart, at Holger Danskes historie ikke kan rummes på så få sider, hvoraf endda mange er brugt til genoptryk af beretninger om enkeltaktioner. Forfatteren, der en tid var leder af organisationen, præciserer da også i indledningen, at han kun har villet »skrive rammerne dertil«. Opgaven er blevet særlig vanskelig, fordi Holger Danske gang på gang blev ramt af tyske optrevlinger og måtte genopbygges, så kontinuiteten fra én periode til den næste blev spinkel.

Bogens gennemgående tema er da